

INFORMACIJA

**o kretanju makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Hercegovini
za januar/siječanj – septembar/rujan 2019. godine**

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Realni sektor.....	5
<i>Kretanje industrijske proizvodnje.....</i>	5
<i>Transport.....</i>	6
<i>Maloprodaja.....</i>	7
<i>Tržište rada.....</i>	8
2. Javne finansije.....	9
<i>Indirektni porezi u Bosni i Hercegovini.....</i>	10
<i>Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda</i>	12
3. Cijene, monetarni i finansijski sektor.....	13
<i>Cijene.....</i>	13
<i>Monetarni sektor.....</i>	14
<i>Bankarski sektor.....</i>	16
<i>Berze u Bosni i Hercegovini.....</i>	17
4. Vanjski sektor.....	19
<i>Vanjskotrgovinska robna razmjena.....</i>	19
5. Strane direktne investicije.....	21

Uvod

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 79. sjednici održanoj 05.03.2009. godine razmotrilo i usvojilo Prijedlog mjera iz nadležnosti Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za ublažavanje uticaja globalne ekonomske krize na privredu Bosne i Hercegovine. Direkcija za ekonomsko planiranje je zadužena da u vezi sa navedenim prati kretanje makroekonomskih pokazatelja i da izvještaj o kretanju mjesečno dostavlja Vijeću ministara.

Direkcija je zadužena da „Informaciju“ dostavlja mjesečno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine u svrhu praćenja uticaja svjetske ekonomske krize na ekonomiju Bosne i Hercegovine.

„Informacija“ obuhvata kretanje glavnih makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Hercegovini za navedeni period. Detaljna pojašnjenja svih oblasti koje su obuhvaćene u ovom dokumentu se mogu naći u Ekonomskim trendovima Bosne i Hercegovine koje publikuje Direkcija, kvartalno - četiri puta godišnje, te redovno dostavlja Vijeću ministara i Parlamentu Bosne i Hercegovine.

* * *

Prema preliminarnim podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu BHAS) statistika nacionalnih računa rashodni pristup, procjenjuje se da je Bosna i Hercegovina u P1 2019. godine ostvarila ekonomski rast od 2,7% u odnosu na isti period prethodne godine.¹ Ovo predstavlja nastavak trenda ekonomskog rasta iz prethodne godine, s tim da je registrirana stopa rasta bila dosta niža u odnosu na isti period prethodne godine. Naime, ekonomski rast u P1 2018. godine iznosio je 3,7%, tako da se može konstatovati da je Bosna i Hercegovina u poređenju sa prethodnom godinom izgubila 1 procentni poen (dalje u tekstu p.p) ekonomskog rasta. Ekonomski rast u Bosni i Hercegovini u P1 2019. godine ostvaren je zahvaljujući povećanje domaće tražnje (potrošnja i investicije), dok je izvozna tražnja usljed slabljenja privredne aktivnosti u vanjskom okruženju imala negativan utjecaj na ekonomski rast. Ovo se ponajviše odnosi na zemlje EU28 gdje je došlo značajnog usporavanja poslovne aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu. Posmatrano po zemljama, najznačajnija slabljenja ekonomskog rasta tokom prvog polugodišta 2019. godine zabilježena su u Njemačkoj i Italiji gdje su registrirane stope rasta iznosile 0,7% odnosno 0,0% u odnosu na isti period prethodne godine.² U nedostatku zvaničnih podataka iz nacionalnih računa, a na bazi kratkoročnih statističkih podataka za K3 2019. godine može se zaključiti da je usporeni trend ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovine najvjerojatnije nastavljen. Glavno uporište ekonomskog rasta u K3 2019. godine predstavljala je domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje, dok je vanjski sektor imao negativan utjecaj na kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini tokom posmatranog perioda. Naime, tokom posmatranog perioda podaci sa tržišta rada o povećanju broja zaposlenih i penzionera, realnom povećanju plata i penzija od preko 4% odnosno (iako su iste još uvijek veoma skromne), kao i povećanje kreditnih plasmana stanovništvu od 7,4%, te prometa u okviru maloprodaje od oko 4% ukazuju na nastavak trenda rasta privatne potrošnje u Bosni i Hercegovini. U prilog ovoj procjeni o povećanju privatne potrošnje svakako idu i povećanje uvoza potrošnih dobara (trajni i netrajni proizvodi za široku potrošnju) od 4,9% u odnosu na isti period prethodne godine. Pored ovih pokazatelja, podaci iz domena javnih finansija kao što

¹ BHAS, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, tromjesečni podaci“, 10.10.2019. godine

² EUROSTAT, Newsrelease, „GDP and Employment“, 128/2019, 14 Novembar 2019.

su povećanje ukupnih javnih prihoda od 3,6% u K3 2019. godine ukazuju na usporen ali ipak nastavak trenda rasta ekonomske aktivnosti u zemlji. U okviru javnih prihoda, pokazatelji o povećanju neto prihoda od indirektnih poreza od 6,3% i neto prihoda od PDV-a od 7,9% na implicitan način ukazuju na mogući nastavak trenda rasta privatne potrošnje u Bosni i Hercegovini u K3 2019. Ako se ovom rastu privatne potrošnje pridoda i umjereni rast javne potrošnje sa početka godine može se zaključiti da bi finalna potrošnja koja čini preko 90% BDP-a trebala predstavljati ključno uporište nastavka ekonomskog rasta u K3 2019. godini u Bosni i Hercegovini.

S druge strane, nedostatak zvaničnih podataka o kretanjima investicija u K3 2019. godine u velikoj mjeri umanjuje pouzdanost procjene kretanja investicija u Bosni i Hercegovini tokom posmatranog perioda. Unatoč činjenici da je u prvoj polovini 2019. godine zabilježen rast investicionih ulaganja za oko 7%, pokazatelji vezani za uvoz kapitalnih proizvoda u K3 2019. godine kao i vrijednost izvršenih građevinskih radova u prvoj polovini 2019. godine ne pružaju naročito optimistične izgleda kada su u pitanju investiciona ulaganja u Bosni i Hercegovini u K3 2019. godine. Vanjski sektor, odnosno slabljenje izvozne tražnje usljed usporavanja privredne aktivnosti u okviru glavnih trgovinskih partnera imali su negativan utjecaj na ekonomski rast u Bosni i Hercegovini kako u prvoj polovini tako i u K3 2019. godine. Prema trenutno raspoloživim podacima za K3 2019. godine, trend slabljenja u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom je dodatno intenziviran. Naime, usporavanje ekonomskog rasta i proizvodnje u okviru prerađivačke industrije u glavnim trgovinskim partnerima u K3 2019 godine rezultirali su padom izvoza i uvoza roba od 5,8% odnosno 3% u Bosni i Hercegovini, što je dovelo do povećanja vanjskotrgovinskog deficita, odnosno slabljenja pokrivenosti uvoza izvozom u odnosu na isti period prethodne godine.

1. Realni sektor

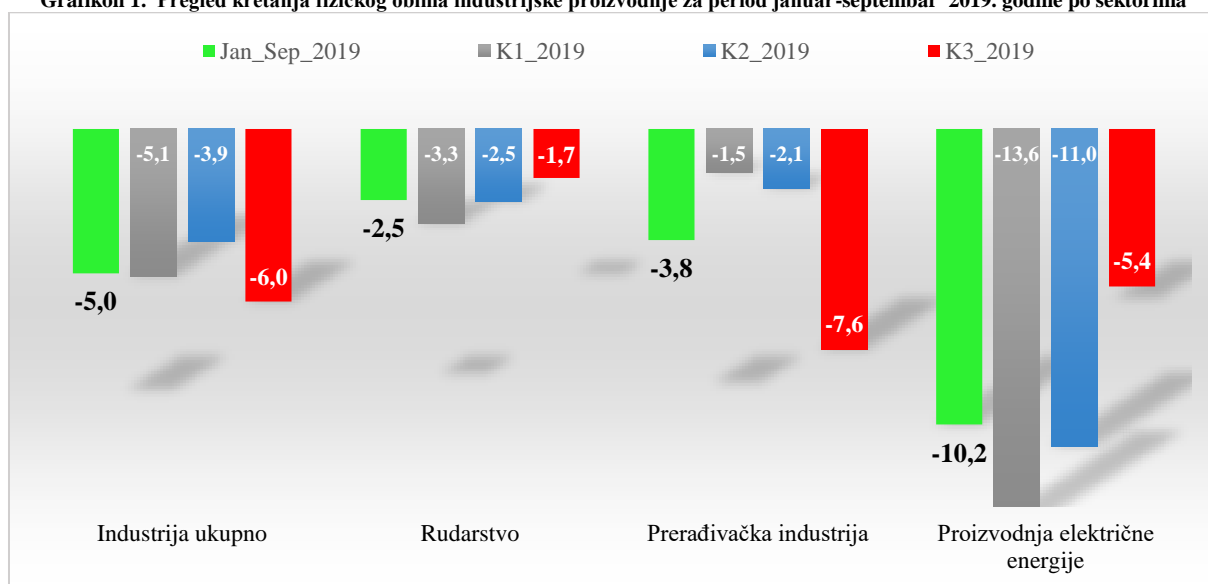
Kretanje industrijske proizvodnje

Prema trenutno raspoloživim podacima BHAS-a za period januar- septembar 2019. godine, Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 5% u odnosu na isti period prethodne. S druge strane, pad fizičkog obima industrijske proizvodnje u septembru 2019. godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine bio još evidentniji i iznosio je 7,4%.³ Ovi pokazatelji u okviru industrijske proizvodnje predstavljaju nastavak nepovoljnog trenda kretanja sa početka godine i dodatno su intenzivirani u K3 2019. godine. Ključne razloge za ovakva kretanja u okviru industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini predstavljaju usporavanje privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima kao i izazovi sa kojima se susreću domaće kompanije u pojedinim privrednim granama u Bosni i Hercegovini. Naime, prema podacima EUROSTAT-a u periodu januar-septembar 2019. godine došlo je do smanjenja fizičkog obima industrijske proizvodnje u zemljama EU28 od 0,6%. Posmatrano po zemljama, najznačajnija smanjenja fizičkog obima industrijske proizvodnje su zabilježena u Njemčkoj 4,3%, Italiji 1%, kao i zemljama regiona Crna Gora 8,1%, Turska 2,6% i Srbija 0,9%.⁴ Pregled kretanja industrijske proizvodnje po sektorima u biti se značajnije ne razlikuje od kretanja ukupne industrijske proizvodnje u BiH, pošto je pad proizvodnje zabilježen u okviru svih sektora. Tako je najznačajniji pad proizvodnje zabilježen je u okviru sektora za proizvodnju električne energije i iznosio je preko 10% u odnosu na isti period prethodne godine. Pad proizvodnje električne energije je posljedica podjednako smanjenja proizvodnje kako u hidroelektranama, tako i u termoelektranama. Pored pada u proizvodnji električne energije, tokom posmatranog perioda januar-septembar 2019. godine registrirano je smanjenje proizvodnje u okviru sektora rudarstvo od skoro 2,5%, što je ponajviše posljedica smanjenja proizvodnje u rudnicima uglja i lignita od 8,6% u odnosu na isti period prethodne. S druge strane, u okviru izvozno orijentirane prerađivačke industrije tokom posmatranog perioda došlo je do smanjenja za 3,8%, pri čemu je pad proizvodnje u prerađivačkoj industriji tokom K3 dodatno intenziviran i iznosio je 7,6%. Ovaj pad proizvodnje u okviru prerađivačke industrije uzrokovan je usporavanjem ekonomske aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima, odnosno slabljenjem izvozne tražnje. Detaljnijim uvidom u strukturu prerađivačke industrije vidljivo je da su tokom prvih 9 mjeseci 2019. najznačajnija smanjenja proizvodnje zabilježena u okviru izvozno orijentiranih grana kao što su: nafti derivati i koks, proizvodnje tekstila i duhanska proizvodnje gdje su registrirane dvocifrene stope pada proizvodnje. Pored ovih industrijskih grana smanjenja proizvodnje su zabilježena i u okviru proizvodnje hemikalija i hemijski proizvoda 6,9%, drvoprerade(osim namještaja) i kože od oko 8%, te proizvodnje baznih metala od 4%. S druge strane, povećanja proizvodnje u okviru prehambene industrije, građevinskog materijala i drugih industrijskih grana nisu bili dovoljni da bi se spriječio pad proizvodnje u okviru prerađivačke industrije odnosno ukupne industrijske proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu. Grafički prikaz kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini po sektorima za period januar-septembar 2019. godine prikazan je na grafikonu ispod:

³Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za septembar 2019. godine-prethodni podaci“, 25.10.2019. godine.

⁴ EUROSTAT, Production in industry January –September 2019 /January-September 2018 (seasonally i celendar adjusted data)

Grafikon 1. Pregled kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje za period januar-septembar 2019. godine po sektorima

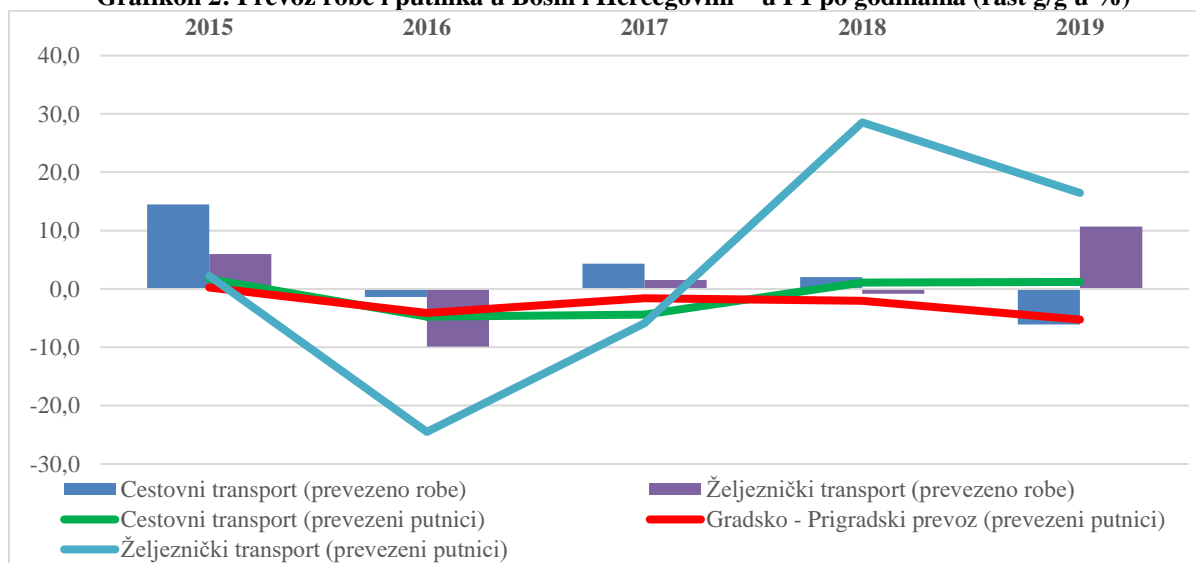

Izvor: BHAS

Transport

Prema podacima BHAS-a za P1 2019. godine došlo je do smanjenja cestovnog prevoza roba od -6,1%⁵ u odnosu na isti period prošle godine (u K1 pad je iznosio -1,1% dok je u K2 zabilježeno -11,1%). U isto vrijeme broj prevezenih putnika u cestovnom prevozu je zabilježio porast od 1,2% (K1 -10,1%, K2 12,5%), dok je prevoz putnika u gradsko-prigradskom prevozu smanjen za -5,3% (K1 -5,5%, K2 -5%). Kada se posmatra promet roba i putnika u željezničkom saobraćaju vidljivo je da je nastavljen rast oba vida prevoza, pa je tako zabilježeni rast opsega prevezene robe u P1 2019. godine iznosio 10,7% (K1 7,3%, K2 14,1%) a povećanje broja prevezenih putnika 16,5% (K1 13,3%, K2 19,6%).

Grafikon 2: Prevoz robe i putnika u Bosni i Hercegovini – u P1 po godinama (rast g/g u %)

Izvor: BHAS

⁵ Izračunato iz prosjeka kvartalnih stopa rasta

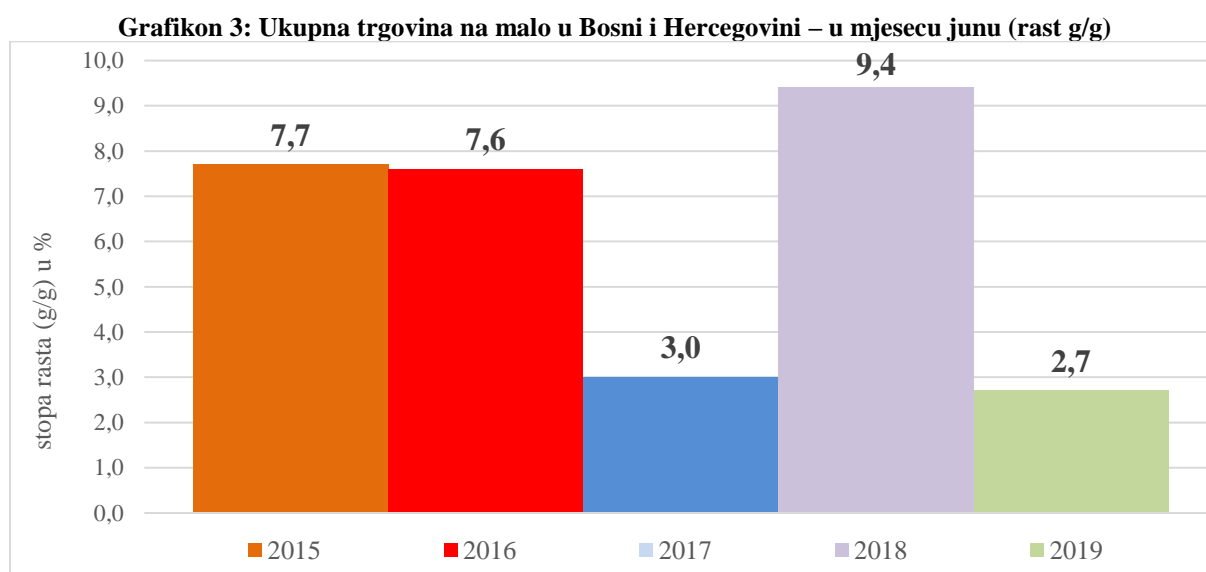
U okviru djelatnosti prometa i skladištenja je nastavljen rast (kao i u prethodnim kvartalima) tako da su u K1 i K2 2019. godine zabilježene pozitivne stope nominalnog rasta. Tako je u P1 2019. godine kod prometa u transportu i skladištenja u Bosni i Hercegovini zabilježen nominalni rast od 7% (K1 6,6%, K2 7,3%). U oblasti poštanskih i kurirskih djelatnosti ostvareni rast iznosio je 4,4% (K1 6,1%, K2 2,8%), u oblasti kopnenog prevoza i cjevovodnog transporta ostvareni rast bio je 5,8% (K1 5,5%, K2 6%) dok je kod skladištenja i pomoćnih djelatnosti u prevozu zabilježena stopa rasta iznosila 14,9% (K1 12,8%, K2 16,6%).

Maloprodaja

Prema zvaničnim podacima BHAS-a za mjesec septembar 2019. godine ukupna trgovina na malo, u odnosu na isti mjesec prethodne godine, je zabilježila realni rast prometa od 2,7%⁶.

Glavni nosilac ovog rasta ukupne trgovine je povećanje prometa od 7,3% u trgovini na malo u specijaliziranim prodavnicama (u daljem tekstu s.p.). Nasuprot tome, došlo je do realnog smanjenja trgovine motornim gorivima u s.p. od 10,7%.

Kada se detaljnije posmatra struktura trgovine na malo u s.p. može se primjetiti da je došlo do porasta u većini kategorija. Tako je trgovina na malo informacijsko komunikacijskom opremom ostvarila rast od 35,4%, trgovina na malo proizvodima za kulturu i rekreaciju od 8,6%, trgovina na malo ostalom robom u s.p. od 14,1%. Kod trgovine na malo na štandovima i tržnicama je došlo do višestrukog rasta dok je u trgovini na malo izvan prodavnica, štandova i tržnica ostvaren rast od 14,7%.

Izvor: BHAS

Kod trgovine ostalom robom u s.p. najveći porast prometa u septembru 2019. godine od 24,9% zabilježen je kod trgovine na malo tekstilom, odjećom, obućom i proizvodima od kože u s.p.

Pored ove kategorije do rasta prometa je došlo i kod trgovine na malo sportskom opremom, igrama i igračkama u s.p. od 19,4%, trgovine na malo namještajem, opremom za rasvjetu i električnim aparatima za domaćinstvo u s.p. za 8,4%. Također je ostvaren i rast prometa u apotekama, trgovini na malo medicinskim i kozmetičkim preparatima u s.p. od 4,1%. Jedina kategorija, kod trgovine ostalom robom u s.p., koja je ostvarila negativan rast od 5,1% je trgovina na malo knjigama, novinama, muzičkim i videozapisima u s.p.

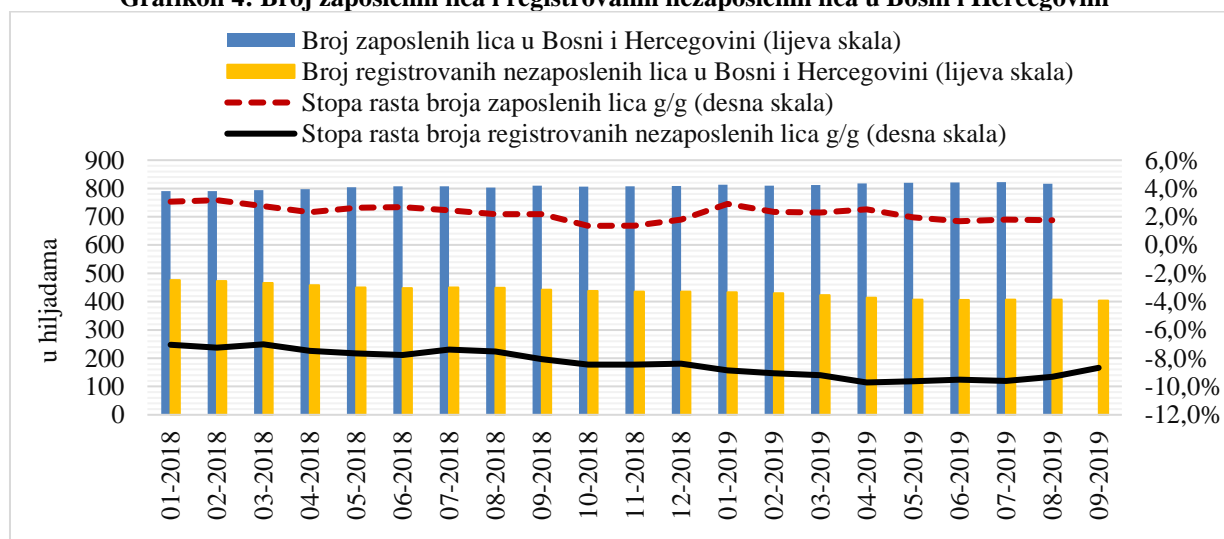
⁶ Izvor podataka: BHAS

Tržište rada

Broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini u avgustu 2019. godine uvećan je za 1,8% u odnosu na avgust 2018. godine i iznosi 816,9⁷ hiljada. Podatak o broju zaposlenih lica za septembar 2019. godine nije objavljen u periodu pripreme Informacije pa se podaci odnose na avgust. Broj zaposlenih lica u poređenju VIII 2019/VIII 2018 uvećan je u skoro svim područjima djelatnosti. U djelatnosti prerađivače industrije broj zaposlenih lica u avgustu je smanjen za 0,3% g/g, uz smanjenje fizičkog obima proizvodnje u ovoj djelatnosti. S druge strane, najznačajniji doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih lica bio je u području djelatnosti trgovine na veliko i malo, popravke motornih vozila i motocikala sa stopom rasta od 2,3% g/g i prevoza i skladištenja 4,6% g/g, djelatnosti javne uprave i odbrane, obaveznog socijalnog osiguranja 2,2% g/g i djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite 2,4% g/g i obrazovanja 2,4% g/g.

U Bosni i Hercegovini je nastavljen trend smanjivanja broja registrovanih nezaposlenih lica u septembru 2019. godine. Broj registrovanih nezaposlenih lica u posmatranom mjesecu smanjen je za 8,7% u odnosu na septembar 2018. godine i iznosi 403,4 hiljada. Anketna stopa nezaposlenosti je smanjena i u 2019. godini iznosi 15,7%.⁸ Stopa registrovane nezaposlenosti takođe je smanjena u odnosu na prošlu godinu i u avgustu 2019. godine iznosila je 33,2%.⁹

Grafikon 4: Broj zaposlenih lica i registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini

Izvor: BHAS, Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta

U avgustu 2019. godine prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini uvećana je nominalno za 4,2% u odnosu na avgust 2018. godine i iznosila je 925 KM. Podatak o prosječnoj neto plati za septembar 2019. godine nije objavljen u periodu pripreme Informacije pa se podaci odnose na avgust 2019. godine. Kao i prethodnih mjeseci 2019. godine najniža prosječna isplaćena neto

⁷ Privremeni podatak, BHAS. Početkom avgusta 2019. godine Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine napravila je korekciju objavljenih podataka o zaposlenima u pravnim licima, pa su istorijski podaci do marta 2019. godine konačni, a za naredne mjesece 2019. godine privremeni.

⁸ Preliminarni podatak za 2019. godinu.

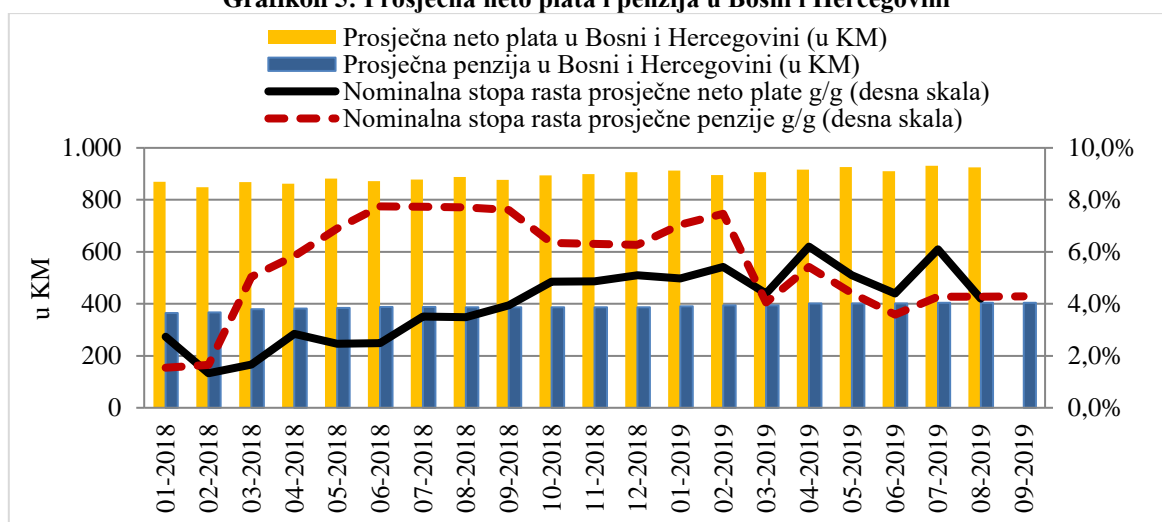
⁹ Izvor: Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine (Pregled stanja tržišta rada na dan 30. septembra 2019. godine). Podatak o stopi registrovane nezaposlenosti se odnosi na avgust jer podaci o broju zaposlenih lica za septembar nisu bili objavljeni u periodu izrade Informacije.

plata u posmatranom mjesecu bila je u djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (576 KM), a najveća prosječna isplaćena neto plata bila je u području finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.527 KM).

S druge strane, najveće nominalne stope rasta prosječne neto plate u avgustu 2019. godine u odnosu na avgust 2018. godine bile su u području djelatnosti umjetnosti, zabave i rekreacije (9,9% g/g), poslovanja nekretninama (8,7% g/g), građevinarstva (8,2% g/g). Neto plata u djelatnostima prerađivačke industrije (6,1% g/g) i trgovine na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala (7,3% g/g) takođe je uvećana, što je bitno jer je u pomenutim djelatnostima zaposleno najveći broj lica u Bosni Hercegovini.

Prosječna penzija u Bosni i Hercegovini u septembru 2019. godine iznosila je 404¹⁰ KM i nominalno je veća za 4,3% u odnosu na septembar 2018. godine. Realni rast prosječne penzije bio je nešto sporiji zbog rasta cijena. Rast prosječne penzije u Bosni i Hercegovini podstaknut je uvećanjem penzija u oba entiteta.¹¹ Na taj način najniža penzija u Federaciji Bosne i Hercegovine u septembru 2019. godine iznosila je 371,8 KM, a u Republici Srpskoj 195,7 KM za penzijski staž do 15. godina. Ukupan broj penzionera u Bosni i Hercegovini u septembru 2019. godine iznosio je 686,4 hiljada i veći je za 1,5% u odnosu na septembar 2018. godine.¹²

Grafikon 5: Prosječna neto plata i penzija u Bosni i Hercegovini

Izvor: BHAS, Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske

¹⁰ Prosječna penzija u Bosni i Hercegovini je izračunata na osnovu prosječnih mjesečnih penzija ponderisanih udjelom ukupnog broja penzionera u svakom od entiteta u ukupnom broju penzionera.

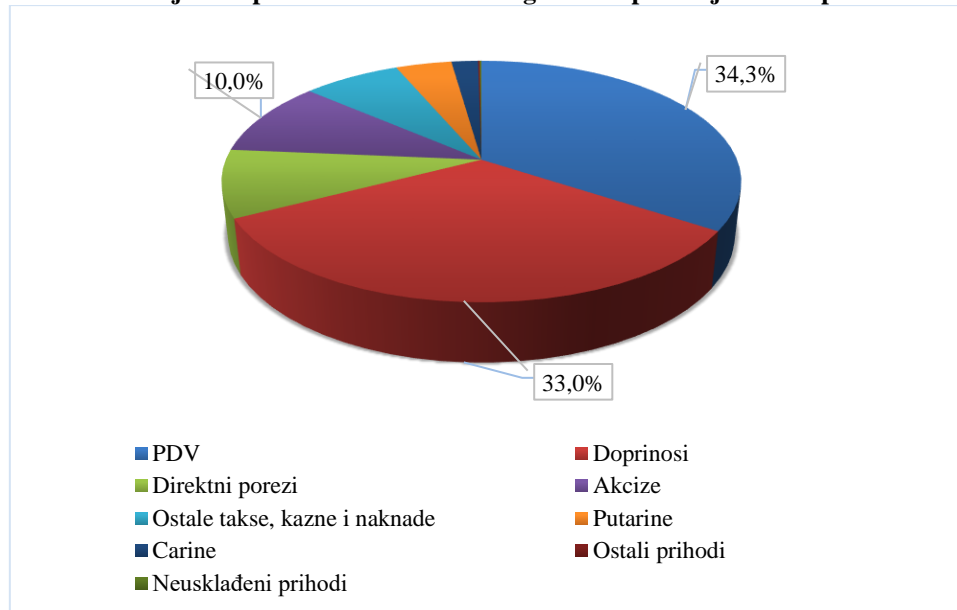
¹¹ U Republici Srpskoj penzije ostvarene do 31. decembra 2018. godine se svim korisnicima prava usklađuju počev od 01.01.2019. godine i povećavaju se za 2,17%. Penzije su usklađene i povećane prema redovnom, godišnjem, usklađivanju dok su najniže penzije usklađene i povećane, u istom procentu kao i ostale penzije, prema Odluci Vlade Republike Srpske o određivanju najniže penzije. Pored toga, u julu 2019. godine su u Republici Srpskoj vanredno usklađene i povećane penzije za 2%. Izvor: Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske. U skladu s odlukom Vlade Federacije od 22. februara 2019. godine, minimalne penzije su povećane. Kako je spomenutom odlukom Vlade precizirano da primjena povećanja počinje od 1. januara 2019. godine, korisnici minimalne penzije će pri isplati, uz uvećanu penzije za februar, dobiti i razliku između isplaćene i uvećane penzije za januar 2019. godine. Pored navedenog, u Federaciji Bosne i Hercegovine od aprila 2019. godine Upravni odbor Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje donio je Odluku o usklađivanju penzija u skladu s odredbama člana 79. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Tom Odlukom, sve penzije s izuzetkom najviših i penzija ostvarenih u 2019. godini, povećat će se za 3,5%. Izvor: Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje.

¹² Broj penzionera u Bosni i Hercegovini u analizi predstavlja zbir penzionera koji primaju penzije od Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje i Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske bez obzira na mjesto prebivališta.

2. Javne finansije

Za devet mjeseci 2019. godine, u Bosni i Hercegovini je ukupno je prikupljeno oko 11,7 milijardi KM javnih prihoda. U poređenju sa istim periodom prethodne godine javni prihodi su veći za 4,1% i to zahvaljujući rastu prihoda od indirektnih poreza tokom posmatranog perioda. U strukturi javnih prihoda, na kraju posmatranog perioda dominiraju prihodi koje je naplatila Uprava za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu UIO) sa oko 51% učešća.

Grafikon 6: Struktura javnih prihoda u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2019. godine

Izvor: entiteske poreske uprave i UIO

Indirektni porezi u Bosni i Hercegovini

Indirektni porezi. Bruto prihodi od indirektnih poreza, u devet mjeseci tekuće godine su iznosili oko 5,9 milijardi KM, što je u poređenju sa istim periodom prethodne godine više za 5,5%. U toku posmatranog perioda, povrati sa jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje (u daljem tekstu JR UIO), su rasli sporijom stopom, što se odrazilo na stopu rasta neto prihoda od indirektnih poreza. Neto prihodi su iznosili od oko 4,8 milijardi KM što je u poređenju sa istim periodom prethodne godine, više su za 5,3%. Rast kako bruto prihoda, tako i neto prihoda, rezultat je rasta svih kategorija prihoda iz nadležnosti UIO tokom posmatranog perioda. Najznačajniji doprinos rastu neto prihoda od indirektnih poreza, tokom posmatranog perioda, dali su neto prihodi od poreza na dodatu vrijednost (u daljem tekstu PDV) sa 3,0 p.p., prihodi od akciza 1,6 p.p. i prihodi od putarina 0,6 p.p..

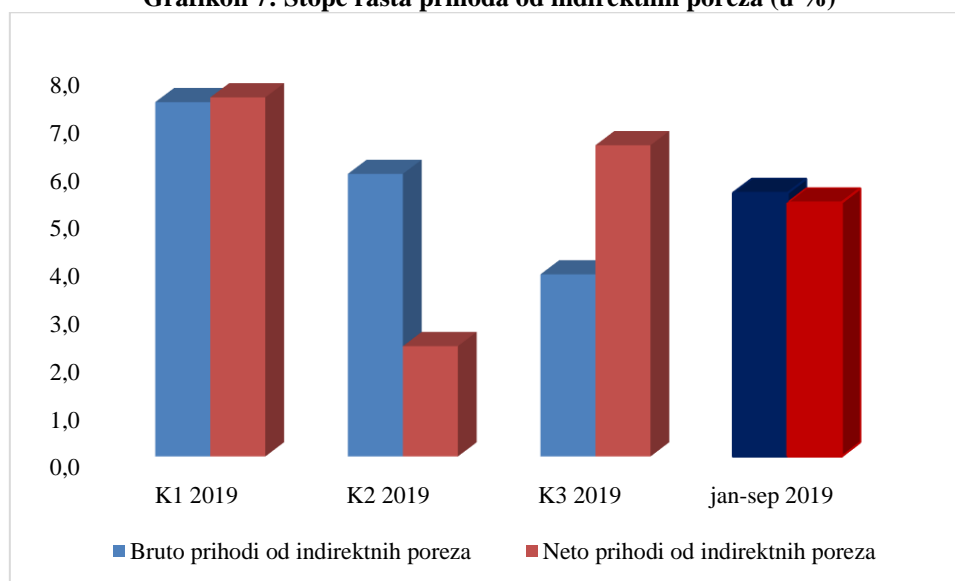
Tabela 1: Naplata prihoda od indirektnih poreza (rast g/g u %, ako nije drugačije naznačeno)

	struktura	jan-sep 2018	jan-sep 2019	jul 19	avg 19	sep 19
Bruto prihodi - prikupljeno	100,0	7,7	5,5	8,7	2,4	0,1
Povrati	18,3	10,1	6,4	-1,0	-20,6	-1,6
Neto prihodi - prikupljeno	81,7	7,2	5,3	11,1	8,3	0,4
PDV	49,6	5,3	5,0	7,5	11,2	5,3
Carine	3,7	7,0	5,5	14,1	-7,2	-2,6
Akcize	19,6	-2,9	6,7	24,1	5,3	1,9
Putarine	8,1	61,1	5,9	6,2	-1,3	-4,8
Ostali prihodi	0,2	5,0	1,1	6,5	-6,2	-11,2

<i>Neusklađeni prihodi</i>	0,2	108,7	-34,3	-75,5	-	-
----------------------------	-----	-------	-------	-------	---	---

Izvor: UIO Bosne i Hercegovine

Grafikon 7: Stope rasta prihoda od indirektnih poreza (u %)

Izvor: UIO Bosne i Hercegovine

PDV. U prvih devet mjeseci 2019. godine, bruto prihodi od PDV-a su dostigli iznos od oko 4,0 milijarde KM, dok su neto prihodi od PDV-a, u istom periodu, iznosili oko 2,9 milijardi KM. Oko 62% prihoda od PDV-a se odnosi na prihode naplaćene prilikom uvoza roba (koji su rasli stopom od 5,3% g/g), a ostatak se odnosi na domaći PDV (prihodi iz prometa domaćim robama). Tokom posmatranog perioda, bruto prihodi od PDV-a su ostvarili rast od 5,2% g/g, dok su neto prihodi od PDV-a rasli stopom od 5,0% g/g.

Akcize. Tokom posmatranog perioda, neto prihodi od akciza su iznosili oko 1,2 milijarde KM. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, isti su veći za 6,7%.

Naplaćeni prihodi od akciza prilikom uvoza roba, za prvih devet mjeseci tekuće godine, veći su za 19,7% g/g i to zahvaljujući značajnom povećanju prihoda od akciza na uvoznu naftu i naftne derivate (38,6% g/g), ali i povećanju prihoda od akciza na uvoz duvana i duvanskih prerađevina (12,5% g/g).

Prihodi od akciza na domaće proizvode nastavljaju da se smanjuju. Na kraju posmatranog perioda, ovi prihodi su smanjeni za 42,9% g/g. Smanjenje prihoda od akciza na domaće proizvode zabilježeno je kod glavnih kategorija prihoda i to: akciza na domaću naftu i naftne derivate (73,9% g/g) i akciza na domaći duvan i duvanske prerađevine (25,8% g/g).

Putarine. Za devet mjeseci 2019. godine, po osnovu putarina ukupno je naplaćeno oko 484 miliona KM javnih prihoda. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, prihodi od putarina su veći za 5,9%.

Carine. Prihodi od carina na kraju posmatranog perioda su iznosili oko 222 miliona KM, čime su ostvarili rast od 5,5% g/g.

Tabela 2: Raspodjela prihoda od indirektnih poreza (rast g/g u %, ako nije drugačije naznačeno)

	<i>struktura</i>	<i>jan-sep 2018</i>	<i>jan-sep 2019</i>	<i>jul 19</i>	<i>avg 19</i>	<i>sep 19</i>
<i>Raspoloživo za raspodjelu</i>	100,0	7,5	5,6	9,0	1,0	2,1
<i>Minimalne rezerve</i>	18,9	25,2	-5,6	-14,0	-20,2	4,2

Budžeti	81,1	3,6	8,6	16,1	6,5	1,7
Servisiranje vanjskog duga	9,7	0,7	-14,7	-52,7	27,3	-28,7
<i>Federacija Bosna i Hercegovina</i>	6,2	0,5	-15,0	-56,9	27,3	-24,6
<i>Republika Srpska</i>	3,4	0,0	-15,4	-47,1	27,9	-38,5
<i>Brčko Distrikt</i>	0,1	74,6	31,1	1641,7	-100,0	22,8
Raspodjeljeno nakon servisiranja	71,5	4,1	12,8	22,5	5,0	8,6
<i>Institucije BiH</i>	9,4	-0,5	0,0	4,5	-4,3	5,0
<i>Federacija Bosna i Hercegovina</i>	39,7	5,3	14,6	24,9	6,4	7,6
<i>Republika Srpska</i>	20,0	4,7	16,9	27,6	6,2	13,7
<i>Brčko Distrikt</i>	2,3	2,6	6,7	13,8	8,4	-2,3

Izvor: UIO Bosne i Hercegovine

Raspoređeni prihodi. Na kraju posmatranog perioda, raspoloživi prihodi za raspodjelu su iznosili oko 5,9 milijardi KM. Nakon izdvajanja sredstava za izgradnju autoputeva i izgradnju i rekonstrukciju drugih puteva u Bosni i Hercegovini u iznosu od oko 300 miliona KM, minimalne rezerve u iznosu od oko 1,1 milijardu KM i sredstava za finansiranje institucija Bosne i Hercegovine u iznosu od oko 557,4 miliona KM, UIO, je izvršila raspored preostalih sredstava u iznosu od oko 4,0 milijarde KM krajnjim korisnicima prema važećim koeficijentima. Od tog iznosa Federaciji Bosne i Hercegovine je doznačeno ukupno oko 2,6 milijardi KM (za servis vanjskog duga oko 365,0 miliona KM), Republici Srpskoj oko 1,3 milijarde KM (za servis vanjskog duga oko 201,1 miliona KM) i Brčko Distriktu oko 141,5 miliona KM (7,8 miliona KM za servis vanjskog duga). U poređenju sa istim periodom prethodne godine raspoređena sredstva sa jedinstvenog računa UIO za servis vanjskog duga su manja za 14,7%, dok su raspoređena sredstva krajnjim korisnicima, nakon servisiranja obaveza vanjskog duga uvećana za 12,8%.

Prihodi od direktnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda

Za devet mjeseci tekuće godine, entitetske poreske uprave, ukupno su prikupile oko 5,8 milijardi KM javnih prihoda iz svojih nadležnosti. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, navedeni prihodi veći su za 2,7%. Kao i u ranije posmatranim periodima, razlog niske stope rasta leži u smanjenju prihoda od direktnih poreza. Detalji slijede u tabeli ispod.

Tabela 3: Prihodi od direktnih poreza, doprinosa, taksi, naknada i kazni u periodu januar - septembar

Naziv prihoda	Federacija Bosne i Hercegovine			Republika Srpska			Bosna i Hercegovina		
	miliona KM		rast u %	miliona KM		rast u %	miliona KM		rast u %
	2018	2019		2018	2019		2018	2019	
Direktni porezi	771,2	686,8	-10,9	394,6	372,3	-5,7	1.165,8	1.059,1	-9,2
Porez na dohodak	333,4	312,0	-6,4	180,2	143,3	-20,5	513,7	455,3	-11,4
Porez na dobit	311,4	295,8	-5,0	181,4	194,8	7,4	492,8	490,6	-0,4
Porezi građana	125,4	78,4	-37,5	33,0	34,3	3,7	158,5	112,7	-28,9
Ostali porezi	0,9	0,5	-49,1	0,0	0,0	0,0	0,9	0,5	-49,1
Takse, kazne i naknade	537,2	521,5	-2,9	306,3	324,4	5,9	843,4	845,8	0,3
Doprinosi	2.521,9	2.703,0	7,2	1090,1	1.163,0	6,7	3.612,0	3.866,0	7,0
PIO	1.399,7	1.505,4	7,6	619,7	658,5	6,3	2.019,3	2.163,8	7,2
Zdravstvo	1.005,4	1.072,6	6,7	389,0	417,9	7,4	1.394,4	1.490,5	6,9
Nezaposleni	116,8	125,1	7,1	25,4	27,2	6,8	142,3	152,2	7,0
Dječija zaštita	0,0	0,0	-	52,3	55,6	6,4	52,3	55,6	6,4
Zapošljavanje invalida	0,0	0,0	-	3,8	3,9	3,3	3,8	3,9	3,3
UKUPNO	3.830,3	3.911,2	2,1	1.791,0	1.859,7	3,8	5.621,3	5.770,9	2,7

Izvor: entitetske poreske uprave

Doprinosi. Prihodi po osnovu socijalnih doprinosa su najveća i najznačajnija kategorija javnih prihoda iz nadležnosti poreskih uprava. Da su najznačajnija kategorija pokazuje i pozitivna

stopa rasta ukupnih javnih prihoda iz nadležnosti entitetskih poreskih uprava. Po osnovu doprinosa, tokom posmatranog perioda 2019. godine, ukupno je prikupljeno oko 3,9 milijarde KM javnih prihoda, što predstavlja povećanje od oko 7,0% g/g. Struktura prihoda od doprinosa nije se mijenjala tokom posmatranog perioda, odnosno najznačajniji su prihodi od doprinosa za penzijsko-invalidsko osiguranje i doprinosi za zdravstveno osiguranje, koji čine 94,5% ukupnih prihoda od doprinosa, a 63,3% ukupnih javnih prihoda poreskih uprava.

Direktni porezi. Prihodi po osnovu direktnih poreza u oba entiteta, i tokom posmatranog perioda, nastavljaju da se smanjuju, što je naravno, dovelo do njihovog smanjenja posmatranog na nivou Bosne i Hercegovine. Na kraju posmatranog perioda tekuće godine, ukupni prihodi od direktnih poreza su iznosili oko 1,1 milijardu KM čime su smanjeni za 9,2% g/g. Smanjenje na nivou Bosne i Hercegovine rezultat je negativnog rasta svih kategorija direktnih poreza u nadležnosti poreske uprave Federacije Bosne i Hercegovine, ali i smanjenja prihoda od poreza na dohodak u nadležnosti poreske uprave Republike Srpske.

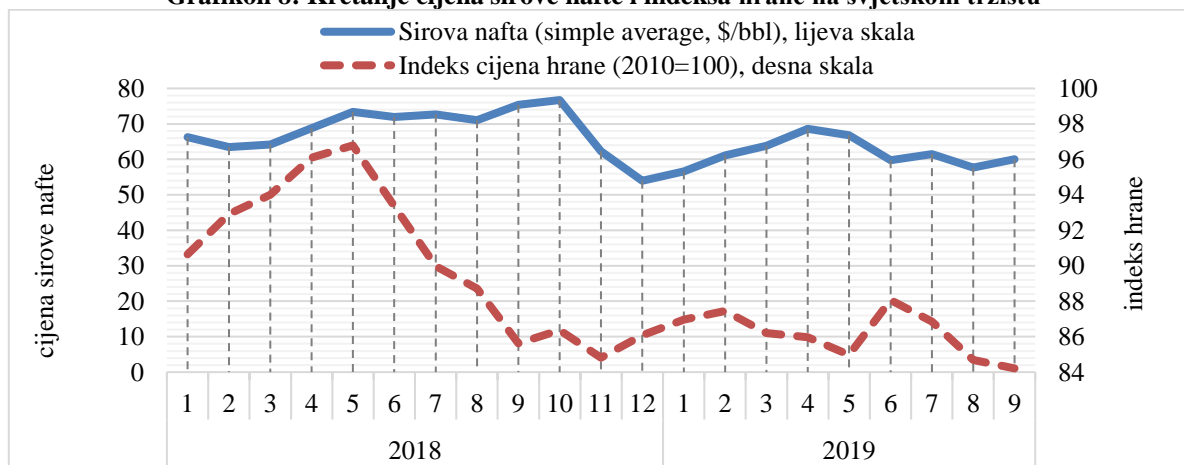
Ostali javni prihodi. Ovde spadaju takse, kazne, naknade i ostali prihodi iz nadležnosti poreskih uprava. U poređenju sa istim periodom prethodne godine, ova kategorija prihoda je ostala nepromijenjena, a ukupno je naplaćeno oko 846 miliona KM javnih prihoda.

3. Cijene, monetarni i finansijski sektor

Cijene

Na svjetskom tržištu energenata cijena sirove nafte u septembru 2019. godine prema podacima Svjetske banke iznosila je 60 \$/barelu (grafikon ispod) i bila je veća u odnosu na avgust 2019. godine za 4,1%. Međutim, cijena sirove nafte bila je niža za 20,3% u odnosu na septembar 2018. godine. Cijena prirodnog gasa (Evropa) takođe je bila niža u septembru (3,9%) u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Indeks hrane na svjetskom tržištu u septembru 2019. godine bio je niži za 1,7% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. U septembru 2019. godine inflacija u EU 28 iznosila je 1,2% g/g.

Grafikon 8: Kretanje cijena sirove nafte i indeksa hrane na svjetskom tržištu

Izvor: Svjetska banka

Umjeren rast cijena u Bosni i Hercegovini nastavljen je u septembru 2019. godine. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena iznosila je 0,3% u poređenju sa septembrom 2018. godine, a prosječan rast cijena za period I-IX 2019/I-IX 2018 iznosio je 0,7%.

U periodu I-IX 2019/I-IX 2018 najveći rast cijena bio je u odjeljcima alkoholnih pića i duvana (4,8% g/g) kao i u odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i dr. energenata (2,8% g/g) što je predstavljeno u tabeli ispod. Povećanje cijena cigareta i duvana u posmatranom periodu uticalo je na rast cijena u odjeljku alkoholnih pića i duvana.¹³ U odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i dr. energenata, zbog rasta cijena tečnih i čvrstih goriva, vodosnabdijevanja, plina i najamnina za stanovanje.

Pored spomenutih odjeljaka, rast cijena u odjeljku prevoza (1,9% g/g) u periodu I-IX 2019. godine, uslijed promjene cijena goriva, takođe je imao uticaj na ukupnu inflaciju u Bosni i Hercegovini. Cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića u posmatranom periodu su bile veće za 1% (zbog rasta cijena hrane jer su cijene bezalkoholnih pića smanjene), i zbog velikog udjela u ukupnom indeksu potrošačkih cijena imale su doprinos inflaciji u Bosni i Hercegovini.

Suprotno, niže cijene u odjeljcima odjeće i obuće, namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanja kuće, komunikacija, ostalih dobara i usluga doprinijeli su skromnom rastu cijena u Bosni i Hercegovini u periodu I-IX 2019. godine.

Tabela 4: Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini

Odjeljak	IX 2019	I-IX 2019
	IX 2018	I-IX 2018
00 Ukupan indeks	100,3	100,7
01 Hrana i bezalkoholna pića	100,7	101,0
02 Alkoholna pića i duvan	106,0	104,8
03 Odjeća i obuća	90,0	89,3
04 Stanovanje, voda, el. energija, plin i dr. energenti	101,9	102,8
05 Namještaj, kućni uređaji i redovno održavanje kuće	99,9	99,6
06 Zdravstvo	100,5	101,4
07 Prevoz	99,6	101,9
08 Komunikacije	99,5	99,3
09 Rekreacija i kultura	101,2	101,1
10 Obrazovanje	100,5	100,6
11 Restorani i hoteli	101,2	100,7
12 Ostala dobra i usluge	100,7	99,4

Izvor: BHAS

Monetarni sektor

Rast ukupne novčane mase (u daljem tekstu M2) nastavljen je i u septembru 2019. godine. Prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu CBBiH) u septembru 2019. godine M2 je uvećana za 8,1% u odnosu na septembar 2018. godine i iznosi 25,8 mlrd. KM. U tabeli ispod se može vidjeti da su i transakcijski novac i kvazi novac, kao komponente M2, uvećani. U okviru transakcijskog novca najznačajniji doprinos rastu M2 dali su prenosivi depoziti u domaćoj valuti (2,4 p.p.) sa stopom rasta od 7,2% g/g, dok je gotovina izvan banaka uvećana za 8,2% g/g uz doprinos rastu M2 1,4 p.p. U okviru kvazi novca najveći doprinos rastu dali su ostali depoziti u stranoj valuti (7,3 p.p.) uz stopu rasta 30,3% g/g. Visoka stopa rasta ostalih depozita u stranoj valuti rezultat je promjene metodologije statistike monetarnog i

¹³ Na početku 2019. godine nastavljeno je sprovođenja akcizne politike na duvan i cigarete (harmonizacija sa EU legislativom) što je doprinijelo povećanju cijena ovih proizvoda. U julu 2019. godine takođe je došlo do poskupljenja cijena cigareta pojedinih proizvođača, što je dodatno uticalo na rast cijena ovog proizvoda.

finansijskog sektora.¹⁴ Zbog toga je došlo do smanjenja ostalih depozita u domaćoj valuti (-29,8% g/g) uz negativan doprinos rastu M2 od -5,2 p.p.

Tabela 5: Novčana masa u septembru 2019. godine i stope rasta IX 2019/IX 2018

Opis	Gotovina izvan banaka	Prenosivi depoziti u domaćoj valuti	Transkacijski novac (M1)	Ostali depoziti u domaćoj valuti	Prenosivi depoziti u stranoj valuti	Ostali depoziti u stranoj valuti	Kvazi novac (QM)	Ukupna novčana masa (M2)
	1	2	3=1+2	4	5	6	7=4+5+6	8=3+7
Stanje u mil. KM	4.268,5	8.628,2	12.896,7	2.907,6	2.481,7	7.481,8	12.871,1	25.767,8
Stopa rasta g/g	8,2%	7,2%	7,5%	-29,8%	26,2%	30,3%	8,6%	8,1%

Izvor: CBBiH

Rezervni novac u septembru 2019. godine (u daljem tekstu M0) uvećan je za 6,7% u odnosu na septembar 2018. godine i iznosi oko 11 mlrd. KM (tabela ispod). Posmatrajući komponente M0, najveći međugodišnji rast imali su prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti 43,9% g/g. Međutim, najveći doprinos rastu M0 dali su gotovina izvan monetarnih vlasti (3,9 p.p.) sa stopom rasta od 8,4% g/g i depoziti banaka kod monetarnih vlasti (2,4 p.p.) sa stopom rasta od 4,5% g/g.

Tabela 6: Rezervni novac u septembru 2019. godine i stope rasta IX 2019/IX 2018

Opis	Gotovina izvan monetarnih vlasti	Depoziti banaka kod monetarnih vlasti	Prenosivi depoziti drugih domaćih sektora kod monetarnih vlasti	Rezervni novac (M0)
	1	2	3	4=1+2+3
Stanje u mil. KM	5.114,2	5.683,8	162,0	10.960,0
Stopa rasta g/g	8,4%	4,5%	43,9%	6,7%

Izvor: CBBiH

U septembru 2019. godine prosječan saldo računa obaveznih rezervi kod CBBiH iznosio je 5,8 mlrd. KM i veći je za 8,6% u odnosu na septembar 2018. godine. U okviru prosječnog salda računa obaveznih rezervi kod CBBiH najveći dio pripada višku iznad obaveznih rezervi (54,6%), a ostatak čine prosječne obavezne rezerve (45,4%). U posmatranom mjesecu prosječna¹⁵ stopa obavezne rezerve iznosila je 10%.

Tabela 7: Prosječne obavezne rezerve u septembru 2019. godine i stope rasta IX 2019/IX 2018

¹⁴ Centralna banka Bosne i Hercegovine je napravila metodološke izmjene vezano za statistiku monetarnog i finansijskog sektora, a u vezi s klasifikacijom finansijskih instrumenata s deviznom klauzulom. Na ovaj način je obavljeno važno usklađivanje s međunarodnim standardima, te tako poboljšana kvaliteta i međunarodna uporedivost podataka. Novi Priručnik i Vodič za kompilaciju monetarne i finansijske statistike Međunarodnog monetarnog fonda iz 2016. godine, kao i Evropski statistički standardi (ESA 2010), propisuju da se instrumenti s valutnom klauzulom trebaju klasifikovati kao instrumenti u stranoj valuti. U skladu s tim je, počevši od januarskih podataka 2019. godine, napravljena reklasifikacija valutne strukture finansijskih instrumenata (kredita, vrijednosnih papira, depozita) originalno iskazanih u KM, a koji imaju valutnu klauzulu, s pozicija domaće valute u pozicije strane valute. Izvor: Centralna banka Bosne i Hercegovine.

¹⁵ Prosječna stopa obavezne rezerve = Prosječne obavezne rezerve / osnovica za obračun obavezne rezerve.

Opis	Osnovica za obračun obavezne rezerve	Prosječne obavezne rezerve	Prosječan saldo računa obaveznih rezervi kod CBBiH	Višak iznad obavezne rezerve	Prosječna stopa obavezne rezerve	Implicitna stopa obavezne rezerve
	1	2	3	4=3-2	5=2/1	6=3/1
Stanje u mil. KM	26.387,1	2.638,7	5.813,0	3.174,3	10,0%	22,0%
Stopa rasta g/g	8,5%	8,5%	8,6%	8,6%	-	-

Izvor: CBBiH

U septembru 2019. godine bruto devizne rezerve su iznosile 12,5 mlrd. KM i veće su za 7,7% u odnosu na isti mjesec 2018. godine. Među komponentama bruto deviznih rezervi najveće međugodišnje stope rasta imali su zlato, strana valuta u trezoru CBBiH i depoziti kod nerezidentnih banaka (tabela ispod). Iako su investicije u vrijednosne papire imale nešto sporiju stopu rasta (u poređenju sa prethodno pomenutim komponentama bruto deviznih rezervi) i dalje imaju najveći udio u bruto deviznim rezervama (71,6%). Na drugom mjestu se nalaze depoziti kod nerezidentnih banaka sa učešćem u bruto deviznim rezervama od 23,9%.

Tabela 8: Bruto devizne rezerve u septembru 2019. godine i stope rasta IX 2019/IX 2018

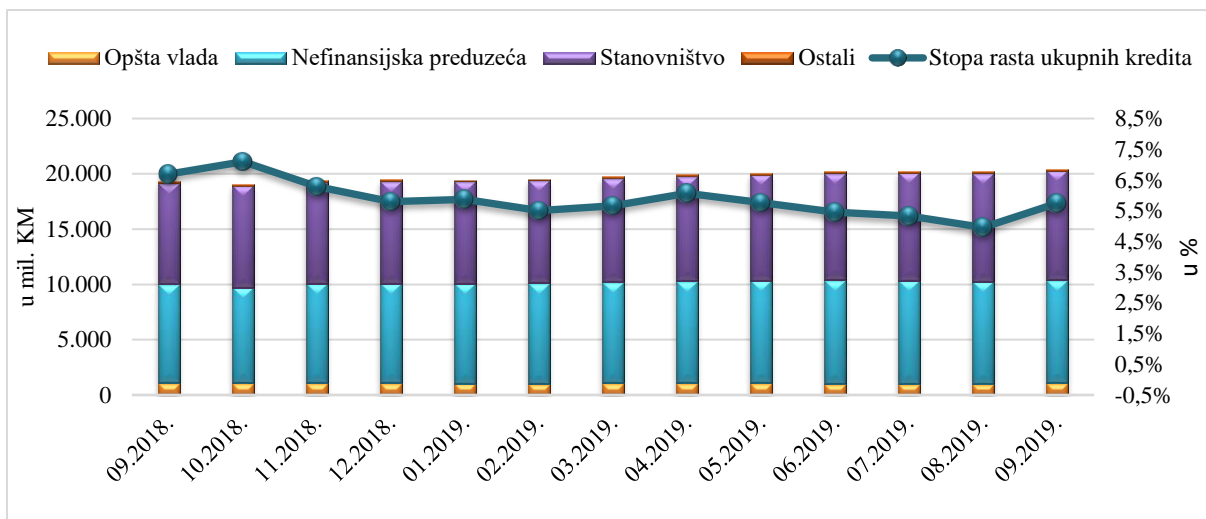
Opis	Zlato	Držanje SDR	Strana valuta u trezoru CBBiH	Depoziti kod nerezidentnih banaka	Ostalo	Investicije u vrijednosne papire	Ukupno
	1	2	3	4	5	6	7=1+...+6
Stanje u mil. KM	253,6	0,1	304,2	2.981,1	0,0	8.913,9	12.452,9
Stopa rasta g/g	31,6%	-90,2%	22,1%	13,5%	-	5,0%	7,7%

Izvor: CBBiH

Bankarski sektor

U mjesecu septembru 2019. godine ukupni plasirani krediti su dostigli 20,4 mlrd. KM uz stopu rasta od 5,7% g/g. Krediti plasirani stanovništvu su imali najveće učešće od 48,2% u ukupnim kreditima sa dostignutih 9,8 mlrd. KM i stopom rasta od 7,7% g/g. Drugi po veličini sa dostignutim iznosom od 9,3 mlrd. KM i stopom rasta od 4,4% g/g su bili krediti nefinansijskim preduzećima. Treći po veličini su bili krediti opštoj vladi sa iznosom od 1,1 mlrd. KM i minimalnom stopom rasta od 0,4% g/g.

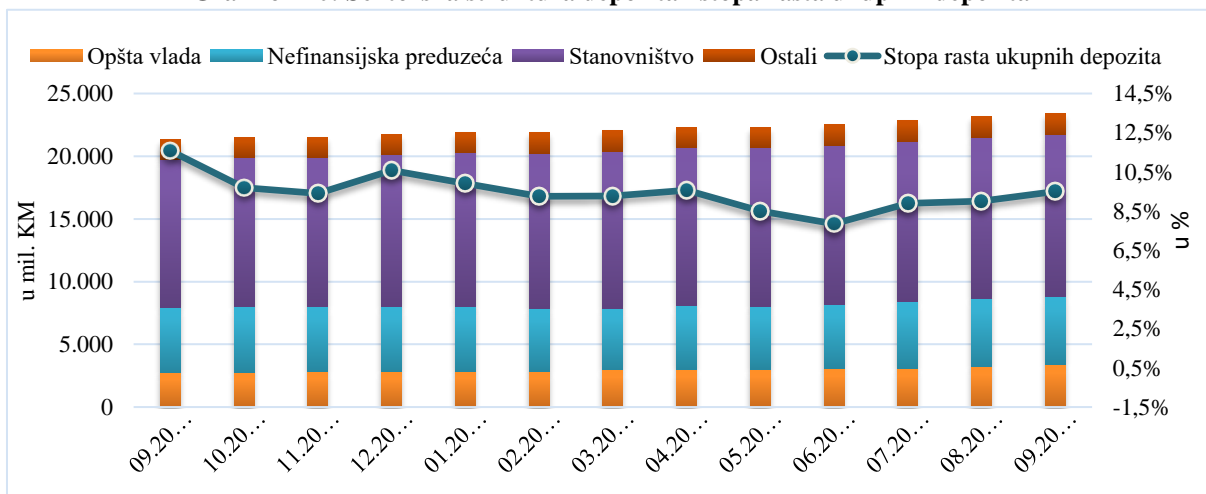
Grafikon 9: Sektorska struktura kredita i stopa rasta ukupnih kredita

Izvor: CBBiH

U mjesecu septembru 2019. godine ukupni depoziti su dostigli 23,4 mlrd. KM uz stopu rasta od 9,5% g/g. Depoziti stanovništvu su bili najveći, te su sa dostignutih 12,9 mlrd. KM i stopom rasta od 9,0% g/g ostvarili učešće u ukupnim depozitima 55,2%. Drugi po veličini su bili depoziti nefinansijskim preduzećima, sa 5,4 mlrd. KM i stopom rasta 5,1% g/g. Treći po veličini su bili depoziti opšte vlade sa iznosom od 3,4 mlrd. KM i najvećom stopom rasta od 22,7% g/g.

Grafikon 10: Sektorska struktura depozita i stopa rasta ukupnih depozita

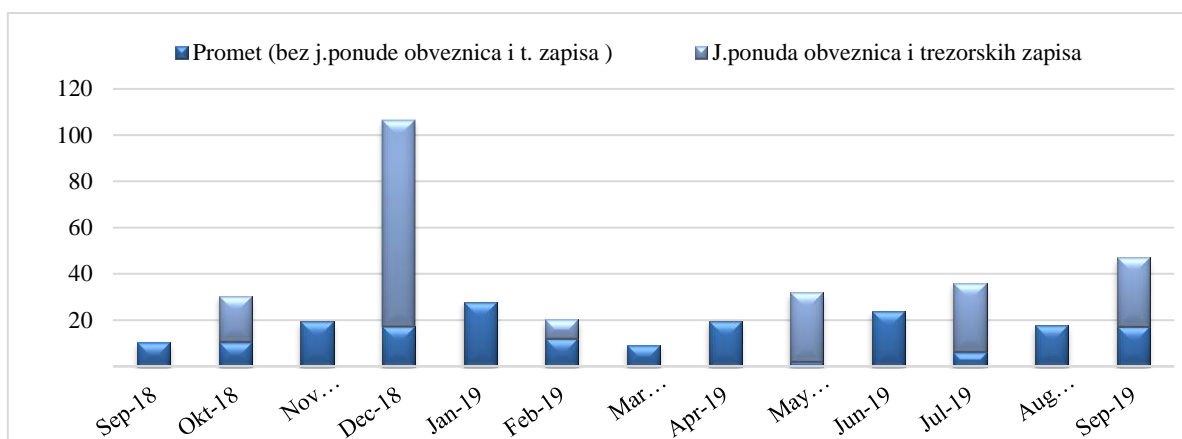

Izvor: CBBiH

Berze u Bosni i Hercegovini

Promet na Sarajevskoj berzi (u daljem tekstu SASE) na kraju mjeseca septembra 2019. godine je iznosio 47 mil. KM uz učešće od 82% u ukupnom prometu na berzama u Bosni i Hercegovini. U septembru je prodajom Obveznica Federacije Bosne i Hercegovine za emitenta prikupljeno 29,96 mil. KM. Ukupni ostvareni promet na SASE je u mjesecu septembru bio 4,5 puta veći u odnosu na promet u istom mjesecu prošle godine.

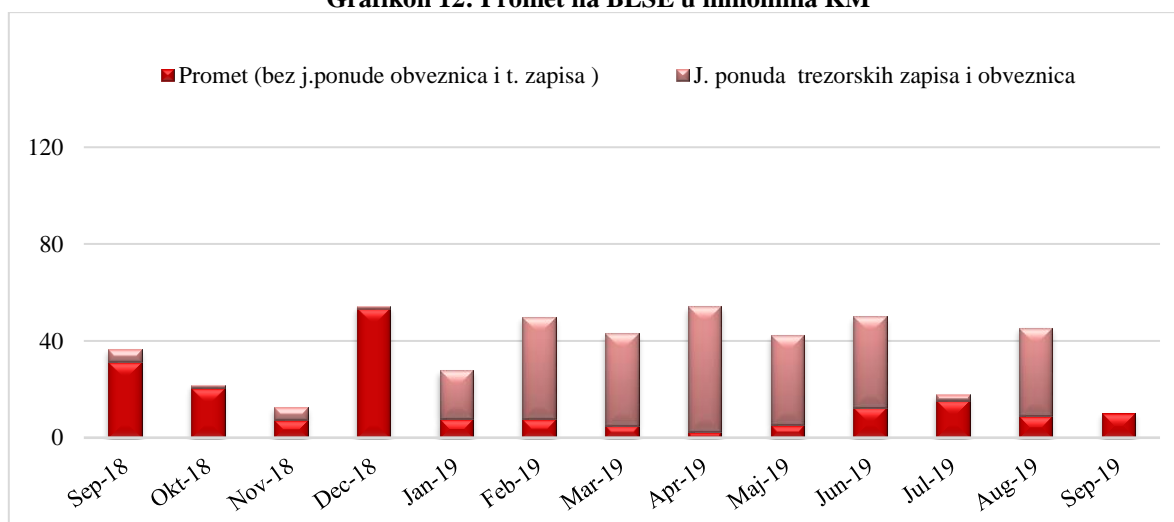
Grafikon 11: Promet na SASE u milionima KM

Izvor: SASE

Promet na Banjalučkoj berzi (u daljem tekstu BLSE) je na kraju mjeseca septembra 2019. godine iznosio 10,3 mil. KM, time ostvarivši učešće od 18% ukupnog prometa na berzama u Bosni i Hercegovini. U ovom mjesecu nije bilo javne prodaje obveznica i trezorskih zapisa Republike Srpske. Ostvareni promet u mjesecu septembru 2019. godine na BLSE je 71,7% bio manji u odnosu na promet u istom mjesecu prošle godine.

Grafikon 12: Promet na BLSE u milionima KM

Izvor: BLSE

Ukupan promet na SASE i BLSE u mjesecu septembru 2019. godine je iznosio 57,3 mil. KM i bio je veći 22,5% od ukupnog prometa u istom periodu u prošloj godini.

Tabela 9: Promet (u KM) na SASE i BLSE

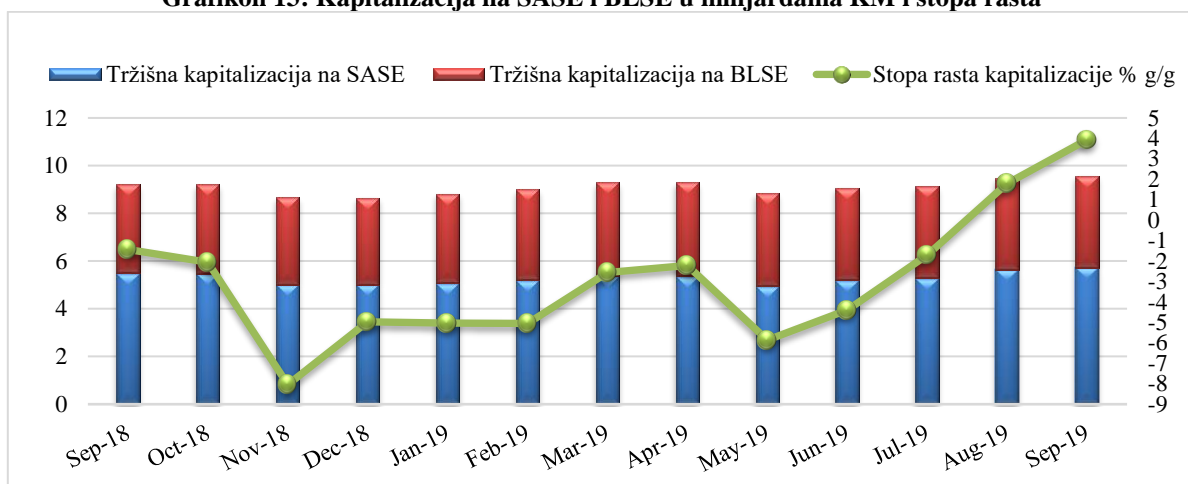
Godina	SASE	BLSE	UKUPNO
Sep-17	23.108.304	63.855.190	86.963.493
Sep-18	10.451.503	36.325.728	46.777.232
Sep-19	47.035.790	10.283.202	57.318.993

Izvor: SASE i BLSE

Ukupna kapitalizacija (SASE+BLSE) u mjesecu septembru 2019. godine je uz stopu rasta od 3,9% g/g dostigla 9,5 mlrd. KM. Od toga iznosa kapitalizacija na SASE je imala učešće u ukupnoj kapitalizaciji 59,9% sa stopom rasta od 4,2% g/g i dostignutih 5,7 mlrd. KM. U istom

periodu kapitalizacija na BLSE je imala učešće 40,1% u ukupnoj kapitalizaciji i uz stopu rasta od 3,5% g/g je bila dostigla 3,8 mlrd. KM.

Grafikon 13: Kapitalizacija na SASE i BLSE u milijardama KM i stopa rasta

Izvor: SASE i BLSE

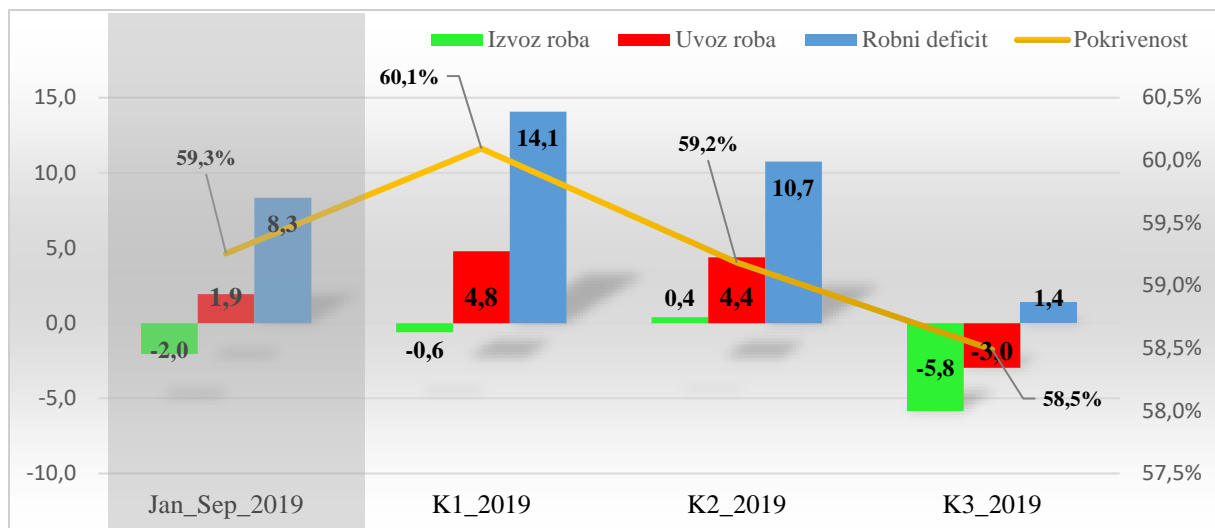
4. Vanjski sektor

Vanjskotrgovinska robna razmjena

Prema trenutno raspoloživim podacima BHAS u 2019. godini je došlo do značajnog slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom koja je u K3 2019. godine dodatno intenzivirana. Naime, Bosna i Hercegovina koja je u vanjskotrgovinskom smislu prilično koncentrisana na tržišta zemalja EU, tako da skoro 75% izvoza roba plasira na tržišta zemalja EU, dok se s druge strane oko 60% uvoza snadbijeva iz EU. S toga, ekonomska kretanja u okviru ovih zemalja uz nivo proizvodnje u okviru domaćeg proizvođačkog sektora skoro u potpunosti determinišu kretanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Za razliku od prethodne godine kada je Bosna i Hercegovina zahvaljujući povoljnim poslovnim prilikama u glavnim trgovinskim partnerima ostvarila vrlo dobar vanjskotrgovinski rezultat, čini se da u 2019. godini taj trend nije nastavljen. Naime, slabljenje ekonomske aktivnosti u zemljama EU dovelo je do slabljenja izvozne tražnje što se manifestovalo smanjenjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji i slabljenjem robnog izvoza koje je dodatno intenzivirano u K3 2019. godine. Tako je Bosna i Hercegovina prema preliminarnim podacima BHAS-a za period januar-septembar 2019. godine zabilježila pad izvoza od 2% i povećanje robnog uvoza od 1,9%, što je rezultiralo značajnim povećanjem robnog deficita od 8,3%, dok je pokrivenost uvoza izvozom smanjena za skoro 2,5 procentna poena (dalje u tekstu p.p).¹⁶ Pregled kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2019. godine prikazan je na grafikonu ispod:

Grafikon 14. Pregled kretanja bh. vanjskotrgovinske robne razmjene za period januar-septembar 2019. godinu (stope rasta g/g)

¹⁶Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Statistika robne razmjene BiH s inostranstvom, januar-septembar 2019. godne“, 20.10.2019. godine.

Izvor: BHAS

Prema trenutno raspoloživim podacima BHAS-a za period januar-septembar 2019. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila robni izvoz u vrijednosti od oko 8,7 milijardi KM što je za 2% manje u odnosu na isti period prethodne godine. S druge strane, posmatrano na kvartalnom nivou, registrirane stope rasta robnog izvoza su iznosile : K1:-0,6%, K2:0,4% i K3:-5,8%, na osnovu kojih se može zaključiti da je tokom posljednjeg kvartala došlo dododatnog slabljenja robnog izvoza iz Bosne i Hercegovine. Ako se robni izvoz u periodu januar-septembar 2019. posmatra po proizvodima, vidljivo je da su najznačajnija smanjenja izvoza roba koja su dovela do smanjenja ukupnog izvoza roba su registrirana u okviru većine tradicionalno izvozno orijentiranih grana kao što su koks i naftni derivati 40% (-1,9 p.p), namještaj 15%(-1,3 p.p), bazni metali 11,5% (-1,3 p.p) i proizvodi prehrambene industrije 9,6% (-0,6 p.p) i dr. S druge strane, povećanja robnog izvoza koja ipak nisu bila dovoljna da bi se spriječio pad ukupnog robnog izvoza su registrirana u okviru izvoza električne opreme 20% (1,1 p.p), gotovih metalnih proizvoda 10,7% (1,0 p.p), proizvoda od gume i plastičnih masa 21,0% (0,7 p.p), mašina i uređaja 8,4% (0,5 p.p) i građevinskog materijala od preko 50% (0,5 p.p). Posmatrano po glavnim trgovinskim partnerima, u periodu januar-septembar 2019. godine Bosna i Hercegovina je najviše robe izvezla na tržište zemalja EU28 u iznosu od preko 6,4 milijarde KM što predstavlja oko 74% ukupnog robnog izvoza i smanjenje od 1,6% u odnosu na isti prethodne godine. U zemlje CEFTA-e u istom vremenskom periodu izvezeno je skoro 1,4 milijarde KM što predstavlja oko 16% smanjenje od oko 0,6% u odnosu na isti period prethodne godinu. Posmatrano pojedinačno po zemljama koje spadaju u glavne trgovinske partnere, najznačajnija smanjenja izvoza roba zabilježena su prilikom izvoza u Tursku -18%, Njemačku -2,8%, Sloveniju -3,4% i Hrvatsku -1,9% u odnosu na isti period rethodne godine. S druge strane najznačajnija povećanja izvoza roba su registrirana prilikom izvoza u Austriju 11,2%, Srbiju 7,5%, dok je izvoz stagnirao prilikom vanjskotrgovinske robne razmjene sa Italijom.

S druge strane, tokom prvih 9 mjeseci 2019. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila uvoz roba u vrijednosti od skoro 14,6 milijardi KM što predstavlja nominalno povećanje od skoro 2% u odnosu na isti period prethodne godine i nastavak trenda rasta uvoza roba u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, ako se robni uvoz posmatra po kvartalima, registrirane stope rasta robnog uvoza su iznosile: K1:4,8%, K2:4,4% i K3:-3,0% u odnosu na na isti period prethodne godine, pri čemu se vidi da je tokom K3 2019 došlo do značajnog usporavanja robnog uvoza. Ovakva kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene na neki način odslikavaju usporavanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji tokom 2019. godine u odnosu na prethodnu godinu.

Unatoč usporavanju robnog uvoza u odnosu na početak godine, na osnovu trenutno raspoloživih podataka može zaključiti da su struktura potrošnje u Bosni i Hercegovini, njena neelastičnost i visoka uvozna zavisnost odredili kretanje robnog uvoza u 2019. godini. Posmatrano pojedinačno po proizvodima najznačajnija povećanja uvoza roba, a samim tim i doprinosi rastu su registrirana u okviru uvoza: naftnih derivata i koksa od 33% (2,3 p.p), električne energije koja je udvostučena (08 p.p), motornih vozila 11% (0,8 p.p) i prehrambenih proizvoda 5,3% (0,5 p.p). S druge strane, uvoz je smanjen u okviru kategorija sirova nafta, hemijski proizvodi, koža i tekstil.

Posmatrano po glavnim trgovinskim blokovima, tokom perioda januar-septembar 2019. godine uvoz roba iz zemalja EU iznosio je skoro 9,1 milijardu KM, što predstavlja oko 62% ukupnog robnog uvoza i povećanje za oko 5,4%, dok je uvoz iz zemalja CEFTA-e iznosio skoro 1,8 milijardi KM što predstavlja oko 12% ukupnog uvoza i povećanje od 3,4% u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po zemljama, u periodu januar-septembar 2019. godine došlo je do povećanja uvoza roba iz Hrvatske 10,4%, Njemačke 4,2%, Kine 8,3%, Italije 7,1%, Srbije 3,3%, Austrije 5,3%, dok je uvoz roba smanjen prilikom uvoza iz Rusije za preko 50% i Slovenije 3,3%.

Viša osnovica i stopa rasta uvoza roba u odnosu na izvozu rezultirali su značajnijim povećanjem robnog deficita u odnosu na isti period prethodne godine. Tako je robni deficit u periodu januar-septembar 2019. godine iznosio skoro 6 milijardi KM, što predstavlja nominalno povećanje od 460 miliona KM odnosno 8,3%. Ukupna pokrivenost uvoza izvozom roba u periodu za prvih 9 mjeseci 2019. godine iznosila je 59,2% što predstavlja pogoršanje od 2,5 p.p u odnosu na isti period prethodne godine. Posmatrano po glavnim trgovinskim blokovima, pokrivenost uvoza izvozom sa zemljama EU u periodu januar- septembar 2019. godine je iznosila 70,5%, dok je u istom vremenskom periodu pokrivenost sa zemljama CEFTA-e iznosila 79%. Detaljniji pregled vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini za period januar-septembar 2019. godine po HS klasifikaciji prikazan je u tabeli ispod:

Tabela 10. Pregled vanjskotrgovinske robne razmjene za period januar-septembar 2019. godine po HS klasifikaciji (nominalni iznosi i stope rasta)

Izvozi uvoz: dobara klasifikovanih prema harmonizovanom sistemu kodova (HS)	IZVOZ				UVOZ				DEFICIT				Pokrivenost uvoza izvozom
	Jan_Sep_2018	Jan_Sep_2019	2019/2018 promjena %		Jan_Sep_2018	Jan_Sep_2019	2019/2018 promjena %		Jan_Sep_2018	Jan_Sep_2019	2019/2018 promjena %		
	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p	u mil KM	u mil KM	g/g	p.p	
UKUPNO	8844	8663	-2,0	-2,0	14345	14623	1,9	1,9	-5501	-5960	8,3	8,3	59,2%
1 ŽIVOTINJE I PROIZVODI BILJNOG	119	110	-7,7	-0,1	395	428	8,4	0,23	-276	-318	15,4	0,77	25,7%
2 PORLJEKLA MASTI I ULJA	163	152	-6,9	-0,13	578	577	-0,2	-0,01	-415	-425	2,5	0,19	26,3%
3 ŽIVOTINJSKOG PREHRAMBENE	86	91	6,1	0,06	155	141	-8,8	-0,09	-69	-50	-27,3	-0,34	64,5%
4 PRERADEVINE PROIZVODI	243	223	-8,1	-0,22	1145	1205	5,2	0,42	-902	-982	8,8	1,45	18,5%
5 MINERALNOG PROIZVODI HEMLIJSKE	980	814	-16,9	-1,88	2180	2208	1,3	0,20	-1200	-1394	16,2	3,52	36,9%
6 INDUSTRIJE ILI PLASTICNE MASE, GUMA I KAUČUK	714	689	-3,5	-0,28	1325	1314	-0,8	-0,08	-611	-625	2,2	0,25	52,4%
7 KOŽA I KRZNO	307	381	24,1	0,84	929	985	6,0	0,39	-622	-604	-2,9	-0,33	38,7%
8 DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	151	108	-28,5	-0,49	345	277	-19,7	-0,47	-194	-169	-12,9	-0,45	39,0%
9 CELULOZA, PAPIR I KARTON I NJIHOVI TEKSTIL I TEKSTILNI	585	570	-2,6	-0,17	215	242	12,6	0,19	370	328	-11,4	0,76	235,5%
10 PROIZVODI OBUĆA, SESIRI, KAPE I SLIČNI PROIZVODI	241	206	-14,5	-0,40	335	339	1,3	0,03	-94	-133	42,1	0,72	60,8%
11 PROIZVODI OBUĆA, SESIRI, KAPE I SLIČNI PROIZVODI	468	475	1,6	0,08	933	921	-1,3	-0,08	-465	-446	-4,2	-0,35	51,6%
12 KAMENA, GIPSA, BISERI, PLEMETITI	563	577	2,5	0,16	261	289	10,7	0,20	302	288	-4,6	0,25	199,7%
13 METALI I NJIHOVI BAZNI METALI	65	105	61,5	0,45	288	302	4,9	0,10	-223	-197	-11,7	-0,47	34,8%
14 PROIZVODI OD BAZNIH MASINE, APARATI,	1693	1635	-3,4	-0,66	1639	1634	-0,3	-0,03	54	1	-98,1	0,96	100,1%
15 MEHANIČKI I TRANSPORTINA	1055	1214	15,1	1,80	1950	2020	3,6	0,49	-895	-806	-9,9	-1,62	60,1%
16 SREDSTVA I NJIHOVI SATOVI, MJERNI, MUŽIČKI I ORUŽJE I MUNICIJA,	274	289	5,3	0,17	1027	1132	10,2	0,73	-753	-843	12,0	1,64	25,5%
17 MUŽIČKI I ORUŽJE I MUNICIJA, NJIHOVI DJELOVI I RAZNI PROIZVODI	24	24	0,0	0,00	220	204	-7,3	-0,11	-196	-180	-8,2	-0,29	11,8%
18 RAZNI PROIZVODI	119	134	12,4	0,17	9	10	14,9	0,01	111	124	12,2	-0,25	1340,0%
19 UMJETNICKA DJELA, KOLEKCIONARSKI	948	838	-11,6	-1,24	344	363	5,5	0,13	604	475	-21,3	2,34	230,9%
20 UMJETNICKA DJELA, KOLEKCIONARSKI	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0	0	0	0,00	10,0%
21 NERAZVRSTANO	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0	0	0,0	0,00	0,0%

Izvor: BHAS

5. Strane direktne investicije

U periodu pripreme informacije podaci o stranim direktnim ulaganjima (u daljem tekstu) SDU nisu bili na raspolaganju za treći kvartal 2019. godine.

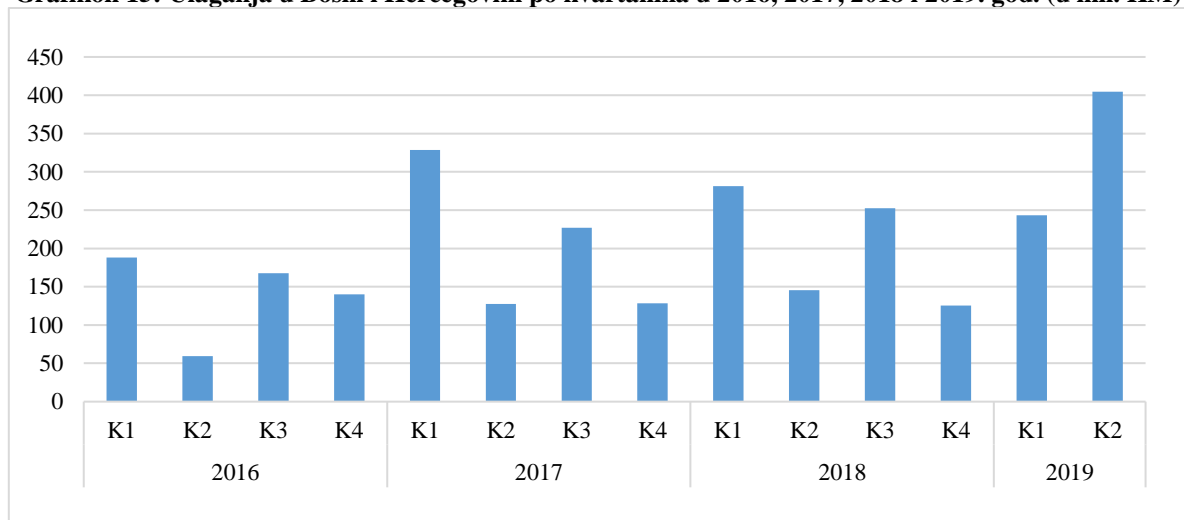
Prema posljednjim objavljenim podacima za prvo polugodište 2019. godine od strane Centralne banke Bosne i Hercegovine, ukupna strana ulaganja su iznosila 647,9 mil. KM (neto finansijska pasiva) i veća su za 51,8% g/g. Reinvestirane¹⁷ zarade u prvom polugodištu 2019. godine dostigle su 293,3 mil. KM veće su za 30,6% g/g, ostvarivši time učešće u neto finansijskoj pasiviod 45,3%.

Tabela 11: SDU po kvartalima u 2016., 2017., 2018. i 2019. godini

U milionima KM	K1	K2	K3	K4	K1-K4
2016	188,2	59,4	167,5	140,1	555,2
2017	328,4	127,4	227,1	128,5	811,4
2018	281,5	145,5	252,4	125,6	805,0
2019	243,1	404,8			

Izvor: CBBiH

Grafikon 15: Ulaganja u Bosni i Hercegovini po kvartalima u 2016, 2017, 2018 i 2019. god. (u mil. KM)

Izvor: CBBiH

Dana 06.09.2019. agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's potvrdila je Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B pozitivni izgledi“. Treba napomenuti da je u prethodnoj ocjeni od 08.03.2019. godine ova kreditna agencija unaprijedila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B stabilni izgledi“ na „B pozitivni izgledi“. Takođe agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Moody's Investors Service je Bosni i Hercegovini 16.02.2018. godine potvrdila kreditni rejting „B3 stabilni izgledi“.

¹⁷ Pokazuje odnos ulaganja u već postojeće kapacitete u odnosu prema ulaganjima u nove projekte.

Polazeći od naprijed navedenog, predlaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da nakon razmatranja *Informacije o kretanju makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Hercegovini za januar/siječanj – septembar/rujan 2019. godine* donese sljedeći:

Z A K L J U Č A K:

1. Usvaja se *Informacija o kretanju makroekonomskih pokazatelja u Bosni i Hercegovini za januar/siječanj – septembar/rujan 2019. godine.*